

RAZSVETLJENSTVO NA SLOVENSKEM

- Razsvetljenske ideje so k nam prišle z zamudo, uveljavile so se šele v zadnjih desetletjih 18. stoletja, pritegnile pa so ožji krog izobražence
- Za začetek velja letnica izida Pohlinove Kranjske gramatike 1768.
- Vrh je delo Linharta in Vodnika 1830 (prvi zvezek Kranjske čebelice).
- Delo razsvetljencev je bilo usmerjeno v vzgojo in izobraževanje kmeta, saj so kmetje predstavljali veliko večino slovenskega prebivalstva. Tako je nastalo precej poučnih knjig za kmete.
- Rojevati se začne **slovenska narodna zavest**, vedno glasnejše so zahteve po pravici do uporabe slovenščine v javnem življenju.

- Slovenski razsvetljenci so se zbirali v skupinah, ki jih imenujemo prerodni krožki, ker so spodbujali preporod slovenskega naroda in njegove kulture. Pomembna sta zlasti dva.
  - * **Pohlinov (meniški) krožek** so sestavljali redovniki. Oče Marko Pohlin je leta 1768 izdal v nemščini napisano slovnico Kranjska gramatika, redovniška skupina pa je izdajala tudi prvi slovenski pesniški zbornik Pisanice.
  - * Najpomembnejša prerodna skupina je bil **Zoisov krožek**. Skupina si je prizadevala postaviti temelje za vsestranski razvoj slovenske kulture in jezika. Iz te skupine izhajajo vodja baron Žiga Zois, Valentin Vodnik, Anton Tomaž Linhart, pa tudi Jernej Kopitar.

- Za slovensko književnost je razsvetljenstvo pomembno zato, ker se končno začne razvoj posvetne književnosti – do tega časa je bila izrazito verskega značaja.
- Izideta prvi slovenski pesniški zbirki Štiri pare kratkočasnih novih pesmi in Pesme za pokušino.
- 1779-1781 je izhajal prvi slovenski pesniški zbornik Pisanice
- Vodnik začne izdajati prvi slovenski časopis Lublanske novice.
- Proza: le kake poučne povesti
- Dramatika: Linhart: **Županova Micka** (prva komedija); Ta veseli dan ali Matiček se ženi
  - * Županova Micka se uprizori (rojstvo slovenskega gledališča).
- Jezik: l. 1811 izide prvi slovenski učbenik (Vodnik: Pismenost ali gramatika za prve šole, prvič definiran tonem); prva znanstvena slovnica (Kopitar);

- Na literaturo vplivajo tudi barok, klasicizem, ...

Med slovenske razsvetljence štejemo: Blaž Kumerdej, Jurij Japelj, Ožbalt Gutsman, Žiga Zois, Anton Tomaž Linhart, Valentin Vodnik, Jernej Kopitar, Marko Pohlin.